

4.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Yleistä

Talouskehityksen arvioidaan olevan vuonna 2022 vahvaa, kun maailmantalous ja Suomen talous kasvavat edelleen nopeasti koronaviruksen aiheuttamasta kuopasta. Valtiovarainministeriö ennustaa kuitenkin Suomen talouskasvun hidastuvan selvästi vuonna 2023, ja nopeutunut kasvu jäisi lyhyeksi suhdanne- luonteiseksi kiihdytykseksi. EK pitää taustalla olevia valtiovarainministeriön oletuksia talouskehityksestä perusteltuina. On ilmeistä, että nopean kasvun raja tulee Suomessa pian vastaan, sillä jo nyt työnantajat kärsivät merkittävästä osaajapulasta.

Finanssipolitiikan linja on huomattavan kevyt olosuhteisiin nähden. Jo keväällä 2021 tehtiin päätös budjettikehysten nostamisesta vuosille 2022–2023. Aiemmat budjettikehykset ylitetään 900 miljoonalla eurolla vuonna 2022. Näin nopean talouskasvun oloissa on vaikeaa perustella löysää finanssipolitiikkaa. Budjetissa ei ole olennaisia julkista taloutta tasapainottavia päätöksiä, vaan mm. työllisyystoimista päättäminen siirrettiin alkuvuoteen 2022.

Vuonna 2022 olisikin tullut palata aiemmin sovittuihin budjettikehyksiin. Tästä huomautti jo keväällä mm. Talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja. Myös Valtiontalouden tarkastusviraston tekemän analyysin mukaan talouspolitiikka on perusteettoman elvyttävää tilanteessa, jossa kasvu on jatkumassa nopeana.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan valtiontalous on ensi vuonna 6,9 miljardia alijäämäinen ja velkasuhteen kasvu jatkuu, joskin hieman aiempaa hitaampana.

Samaan aikaan budjettikehyksiin palaamisen kanssa tulisi tehdä vahvoja työllisyystoimia sekä muita uudistuksia, joiden avulla kasvun kapeikkoja voidaan avartaa sekä saavuttaa uskottava julkisen talouden tasapainottuminen ja velkaantumisen taittuminen keskipitkällä aikavälillä.

Työllisyystoimet ja osaavan työvoiman saatavuus

Tähän mennessä hallitus on tehnyt työllisyyspäätöksiä 42 000–44 000 työllisestä, mutta niiden julkista taloutta vahvistava vaikutus on vain 450 miljoonaa euroa. Ensi vuoden helmikuussa on määrä tehdä vielä työllisyyspäätöksiä, joiden julkista taloutta tasapainottava vaikutus olisi noin 110 miljoonaa euroa.

Talous ja verotus
Terhi Heikkonen

4.10.2021

On äärimmäisen tärkeää, että näistä toimista päästään ratkaisuun, joka mahdollistaa niiden nopean toteuttamisen.

Vaikka työllisyystoimet päätettäisiinkin suunnitellusti, hallituskauden työllisyystoimien kokonaisuuden vaikutus julkiseen talouteen on valitettavasti hyvin kaukana siitä kahden miljardin euron tavoitetasosta, joka varmistaisi julkisen talouden pääsyn edes jollain tavalla kestäväälle uralle.

Yritysten merkittävin kasvun este on tällä hetkellä osaavan työvoiman saatavuus. Työvoiman saatavuus uhkaa katkaista nopeana käynnistyneen talouskasvumme ja luo ison epävarmuuden yritysten investointisuunnitelmien toteutumiselle. Vastatakseen tähän haasteeseen hallitus teki joitain oikeansuuntaisia ratkaisuja, esimerkiksi opintotuen tulorajojen korottamisen vuoden 2022 osalta. Ongelmana tässä on kuitenkin päätöksen määräaikaisuus, sillä yrityksille olennaista olisi tietoa siitä, miten työvoimapula ja osaajavaje ratkaistaan pitkällä tähtäimellä ja pysyvästi.

Edes nyt käynnissä oleva hetkellinen syntyvyyden kasvu ei riitä korjaamaan sitä tosiseikkaa, että emme mitenkään pysty vastaamaan yritysten työvoimatarpeisiin ilman ulkomailta tulevaa ammattitaitoista työvoimaa. EK pitää sen vuoksi positiivisena, että hallitus päätti toteuttaa erityisasiantuntijoiden oleskeluluville kahden viikon pikakaistan vuoden 2022 aikana. Samoin päätös kansallisen D-viisumin laajentamisesta opiskelijoille ja tutkijoille sekä heidän perheenjäsenilleen helpottaa osaltaan sitä, että yritykset pystyisivät löytämään sellaista osaamista, mitä kotimaasta ei ole tarjolla.

EK ei näe hyvänä kehityksenä TE-toimistojen tehtävien siirtoa kuntien vastuulle. Muutoksessa ei myöskään huomioitu mahdollisuutta ottaa mukaan yksityistä henkilöstöpalvelualaa, vaan muutos viedään läpi palkkaamalla uusia määräaikaisia henkilöitä TE-toimistoihin.

Verotus

Talousarvioesityksen verotusta koskevat toimenpiteet olivat kokonaisuutena pienehköjä. EK:n näkemyksen mukaan veropolitiikan keinoja olisi tullut käyttää selvästi aktiivisemmin koronakriisin aikaisen talouspolitiikan instrumentteina. Kasvun käynnistyttyä tarve elvytykseen on väistymässä, mutta veropolitiikassa huomio tulisi kiinnittää Suomen verojärjestelmän keskeisimpiin rakenteellisiin ongelmiin, ennen kaikkea kireään ansiotuloverotukseen.

Talousarvioesitys sisältää hallitusohjelman mukaiset indeksitarkistukset ansiotuloverotukseen, mutta paluu suuren osan 2000-luvusta harjoitetulle pitkäjänteiselle työn verotuksen keventämislinjalle olisi ollut tärkeää.

Nyt käsitellyssä olevan talousarvioesityksen veronkiristykseen sisältyvät korkovähennysrajoituksen kiristäminen 18 miljoonalla eurolla, kiinteistösijoitusrahastojen veronkiristys 15 miljoonalla eurolla sekä valmistelu yksityishenkilöiden maastapoistumisveron käyttöönottamiseksi.

EK vastustaa maastapoistumisveron käyttöönottoa ja yhtyy valtiovarainministeriön näkemykseen siitä, että vero monimutkaistaisi Suomen verojärjestelmää voimakkaasti ja että sillä voisi olla kielteisiä vaikutuksia Suomen kilpailukykyyn ja kiinnostavuuteen sijoituskohteena.

Talous ja verotus
Terhi Heikkonen

4.10.2021

Myönteistä sen sijaan on, että aiemmin julkisessa keskustelussa esiin noussutta verovapaiden osinkojen lähdeveroa ei oteta käyttöön. Toteutuessaan vero olisi vaikuttanut selkeän haitallisesti suomalaisten sijoitusrahastojen ohella muun muassa eläkejärjestelmään lisäämällä eläkemaksujen korotuspaineita ja sitä kautta heikentämällä yritysten työllistämismahdollisuuksia.

Talousarvioesityksen positiivisiin veropäätöksiin lukeutuu kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen hoivatyön ja kotien energiaremonttien osalta. Myös kone- ja laiteinvestointien kaksinkertaisten poisto-oikeuksien jatkaminen vuosille 2024–2025 on yrityksille oikean suuntainen viesti yhteiskunnan investointimyönteisyydestä. Näiden molempien edellä mainittujen toimien hyödyntämistä kuitenkin vaikeuttaa merkittävästi niiden rajallinen voimassaoloaika.

Budjettiriihessä päätettiin nyt myös kaivosverosta, jonka tarkat yksityiskohdat ja sitä kautta vaikutukset suomalaiselle elinkeinoelämälle tarkentuvat vasta jatkovalmistelun aikana. Kaivosveron tuotosta on tarkoitus ohjata 60 prosenttia kuntien käyttöön.

Tutkimus- ja kehittämispolitiikka

EK:n näkemyksen mukaan on myönteistä, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusleikkauksiin pystyttiin edes osittain löytämään korvaavia toimia, jotka turvaavat Suomen Akatemian rahoituksen vuodelle 2022. Pitkäjänteisen tutkimustoiminnan rahoituksen kannalta merkittävä haaste on yhä kuitenkin se, miten Veikkauksen rahapelituottojen alenemisesta johtuva Suomen Akatemian rahoitusvaje tulevaisuudessa rahoitetaan.

EK:n pitää hyvin tärkeänä, että jo pitkään tavoitteena ollut TKI-rahoituksen nostaminen neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta säilyisi yhä parlamentaarisella TKI-työryhmällä kirkkaana mielessä. Nyt käsiteltävänä olevaan talousarvioesitykseen liittyen EK pitää valitettavana, etteivät t&k -verokannustimet toteutuneet nykyistä laajemmassa muodossa. On kuitenkin hyvä, että yritysten ja tutkimuslaitosten tutkimusyhteistyökannustimen voimassaoloaika jatkettiin vuoteen 2027 asti ja samalla vähennyksen tasoa korotettiin 150 prosenttiin.

Muuta

Budjettiriihessä päätetyt digitalisaatiota edistävät toimet ovat hyvin vaatimattomia. Kriittisten toimialojen tietoturvan ja tietosuojan parantamiseen ehdotetaan noin neljä miljoonaa euroa. Muuta digitalisaatiota edistävät päätökset rahoitettaisiin RRF-rahoituksella.

Liikenteen päästöjen vähentämistä koskevat päätökset ovat EK:n mielestä tarpeellisia ja myönteisiä. Kokonaisuudessaan näihin toimiin kohdistetaan varoja 75 miljoonaa euroa. Täyssähköautot vapautettiin autoverosta 1.10.2021 alkaen ja samalla korotettiin vastaavasti näiden autojen ajoneuvoveroa. Vähäpäästöisten työsuhteautojen verotusarvoa alennetaan 85 eurolla kuukaudessa vuosina 2022–2025 ja sähköautojen latausverkoston ja kaasuautojen tankkausverkoston kehittämiseen kohdennetaan 23,3 miljoonaa euroa.